

Dr. Balogh Elek

orsz. képviselő, Torda:

A magyar pénzüzetek együttműködése a többi gazdasági és társadalmi szervezetekkel.

A Magyar Párt gazdasági téren egyfelől állandó harcot folytat a mindenkori kormányok kizsákmányoló, elnyomó és pusztító tendenciával szemben, másfelől pedig állandó figyelemmel kíséri a magyar nép gazdasági helyzetét, hogy a mennyire lehet, segítse: az ellentéteket kiegyenlitse és vég-eredményben a szabad és önálló gazdasági fejlődést, a gazdasági autonómiát biztosítsa. Tehát a Magyar Pártnak igen fontos feladata a magyar nép belső életének önálló szervezését és újra megerősödését elősegíteni, mely célból tökéletes összhangot kell teremtenie a gazdasági tényezők között; de nemcsak a gazdasági tényezők, hanem ezek és a magyarság összes társadalmi, egyházi stb. tényezői között is. Mert azt hiszem, hogy e helyen nem szükséges különösen hangsúlyoznom, hogy a mi kisebbségi helyzetünkben, melynél nehezebb az egész világon nincs, csak akkor tudunk javulást elérni, sorsunkat könnyíteni, ha minden egyes ember és minden szervezet az egészel tökéletes összhangban éli ki a maga erejét és életét.

Ezt az összhangot azonban a Magyar Párt nem hozhatja létre kényszerítő hatalommal, mert azzal nem rendelkezik, hanem csak azzal, hogy minden kérdésben a közgazdasági tudomány elfogadott alapelvei alapján részrehajlatlan tárgyalossággal megállapítván az igazságot, e szerint tűzi ki a feladatokat, a közös célt, amelyet aztán minden öntudatos és jóakaratu magyar és magyar szervezet követni fog.

Jelen alkalommal gazdasági és kisebbségi életünknek

arról a részéről akarok szólni, amelyet a pénzüzetek, gazdasági és társadalmi szervezetek együttműködése cím alá foglalhatunk. Nem hiszem, hogy valakinek bővebben kellene azt fejtegetnem, mennyire fontos e szervezetek együttműködése, ami alatt azt értem, hogy mindenik öntudatosan előre megállapított célok érdekében fejt ki tevékenységet és egymást nem gyengíti, nem zavarják, akadályozzák a működésben vagy nem szemlélik érdektelenül egymás gyengeségét és vergődését, hanem egymást támogatni, segíteni és erősíteni igyekeznek. Mert csak az összes erők öntudatos fokozása és együttműködése mellett lehet jó eredményeket elérni.

Kétségtelen, hogy jelen helyzetünkben elsősorban a pénzüzeteknek kell a magyar gazdasági és kulturális élet segítésére sietni, mert ezidőszerint talán a pénzüzetek az erősebbek, míg a gazdákat, háztulajdonosokat, ipart és kereskedelmet oly terhek és csapások sújtják, elkezdve a kisajátításokon, rekvirálásokon, folytatva az elviselhetetlen közterheken, az erdőkitermelés, állattenyésztés és állatkivitel megbénítása által stb. stb., hogy e gazdasági osztályokat az összeomlás veszélye fenyegeti. Azonban a kivánságok felállításánál figyelembe kell venni a pénzüzetek teherbíró képességét is; mert a háborus viszonyok okozta leromlás után a bankok helyzete még most is olyan, hogy a legnagyobb mértékben reászorulnak a magyarság pártolására és támogatására, anélkül egyik-másik már is elesik vagy idegen érdekszférába kapcsolódik, a mi ismét kár és a magyarság erőállományának gyengülésére vezet.

A pénzüzetek helyzetét az általános közgazdasági viszonyokhoz képest a következő számokkal világítom meg. A Bankszindikátus kötelékébe tartozó magyar bankok összes saját tőkái kb. 600 millió lejt, összes idegen tőkái, legnagyobb részben betétei kb. 4 milliárdot tesznek ki. A magyar pénzüzetek némely vidékekről nem tagjai a Bankszindikátusnak, kb. egy millió magyarság által lakott terület bankjai vannak beszerelve és érdekelték a Bankszindikátus tagintézeteinél. Ennek az egymilliónyi magyarságnak az évi bruttó jövedelmét fejenként 25.000 – lejt véve alapul évi 25 milliárd lejre teszem; amely jövedelem az évi termés eredménye szerint 30%-os eltérést is adhat.

A Bankszindikátus statisztikája szerint a jelenleg beszélt összes kamatok – 20-22%-os kamatot számítva erre az évre átlagosan, ámbár intézeteink már 16–18% kamat mellett is hiteleznek, – kitesznek évi 800 millió lejt. Ezen összegből a bankok évi tiszta nyeresége kb. 80–100 millió lej, a különféle címeken fizetett adók kb. 200 millió lej, üzleti költség 100 millió és kb. 400 millió fizettetik vissza betétkamat címén.

A bankok részvényesei és betéteseik között igazi tőkepénzes, aki csak a tőkéje kamatából él, még 2% sincs; mindnyájan kisemberek, nyugalomba vonult gazdák, kik vagyonaikat eladás útján mentették meg, nyugalomba vonult iparosok, kereskedők, tisztviselők, árvák, özvegyek, egyesületek. Nagyon sok betétes máról-holnapra adós lesz és viszont. Tehát a betétesek is magyar életünknek élő és fontos tényezői, akik teljes figyelmünket megérdemlik és a kiknek nagyrésze szintén nehéz helyzetben van; nem is szólva arról, hogy e pénztulajdonosok egy része vagyona értékének nagy részét a devalvációk alkalmával elveszítette.

A Bankszindikátus bankjaiban érdekelt kb. egymilliónyi magyarság, amely az egész magyarságnak csak alig felét teszi ki, évi kb. 25 milliárdot tevő bruttó jövedelméből kb. 12 milliárdot fordít élelmezésre, 4 milliárdot tesznek ki a közterhei (állami- és községi adók) 800 millió a kamatterhe; maradna befektetésekre, ruhára, kulturára stb. évi 8–9 milliárd, tehát az évi bevételnek kb. 30%-a.

Mindezeket a számokat egybevetve, azt állapíthatjuk meg, hogy bár a bankoknál elhelyezett 4 milliárd lej tőke első tekintetre jelentősnek látszik, azonban ezen összeg a magyarság összvagyonának alig 1%-a, az évi jövedelmének is csak kb. 14%-a; tehát a valóságban csekély összeg, mely a romániai magyarság tökeszegénységét mutatja, melynél nagyobb szegénység, tőlünk nyugatra egy vidéken sincs. Azonban ez az összeg folytonos, évek, sőt évtizedek szakadatlan és céltudatos munkája és takarékosága által, csak az évi jövedelem 4–5%-ának tőkésítése mellett oly összegre lenne fokozható, mely a közgazdasági életünk fejlesztéséhez szükséges tőkét biztosítaná és oly gazdasági megerősödésünket eredményezné,

amely minden áldozatot megérdemel és a legszebb reményekre jogosít.

Szükségesnek és igazságosnak tartom, hogy a magyar pénzügyintézetek igyekezzenek a kölcsönkamatokat a legsürgősebben leszállítani, legalább is oly mértékben, mint azt a más nemzetiségű bankok teszik, hogy népünket ezáltal is tehermentesítsék. Igyekezzenek ebből a célból és minden hitel-igény kielégítése végett olcsó kamatozású hosszulejárata kölcsönöket adni és közvetíteni, mihelyt azt a lej stabilitása megengedi külföldről is. Azonban a stabilizáció előtt felvett külföldi kölcsönök még nagyobb veszélyt jelenthetnek az adósokra is, a bankokra is.

A fentti számadatokra hivatkozva nem tartom igazságosnak az olyan állítást, hogy a magyar népet a magyar bankkamatok teszik tönkre. Ez tuzás és nem igaz! Hiszen az előbb felsorolt és még számtalan gazdasági bajaink, amelyekkel más előadók részletesen foglalkoznak, pl. az állatkereskedelem és kivitel guzsbakötése és ezáltal az állattenyésztés visszafejlődése, egyenként sokkal több kárt és veszteséget jelentenek a magyarságra, mint az egész évi kamattétel. Továbbá azt is figyelembe kell vennünk, ha igazságosak akarunk lenni, hogy a betétesektől sem kívánhatunk a gazdasági élet rendes menetén felüli áldozatot, mert ők is épugy érzik a gazdasági bajokat, mint más osztályok és a drágaság absolute nem lett kisebb. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy pl. a sokat emlegetett szász bankok a magyar impérium alatt is olcsóbbak voltak és számos hosszulejárata kölcsönt helyeztek el magyar vidékeken is, a mikor a magyar bankok kedvezőbb helyzetben voltak pl. a közpénzek használhatása okából is. Tehát nem lehet csodálkoznunk azon, ha a szász bankok ma is olcsóbbak tudnak lenni, (a szász nép különösen gazdag tőkebősége miatt) és nem lehet mindjárt pereaot kiáltani a magyar pénzügyintézetekre azért, mert esetleg csak pár hónapi késedelemmel tudják a kamatnivót megtartani.

A külföldi kölcsönnek alkalmas időben leendő felvétele szükséges és kívánatos. De véleményem szerint – ha gazdaságilag igazán megerősödni és autonomiát akarunk – minden külföldi kölcsön csak átmeneti természetű lehet, amelytől – mihelyt lehet – szabadulni kell. Mert végeredményben min-

den kölcsön erővesztéseget jelent és ezért káros, kivéve a magunk körébe hasznos befektetésre vett kölcsönt, amely a kölcsönvevő jövedelmét tényleg fokozza; csak ez a belső hasznos kölcsön engedhető meg és igazolható közgazdaságilag. Tehát az elhasználható dolgokra: lakodalmakra, kiházásításokra, temetésekre, mulatságra stb. stb. felvett kölcsönöket általában el kell itélnünk, mert azok folytonos gyengítésünket okozzák. És arra kell törekednünk, hogy minden olyan kölcsönt kifizessünk, amelyből a kölcsönvevőnek tényleges jövedelemszaporulata nincs. Úgy is van elég cím az adósságcsinálásra és a bankok nem fognak félni, hogy pénzüket nem tudják elhelyezni.

Általában ne mindig kívülről és idegen tényezők segítségét várjuk, hanem igyekezzünk önmagunk erejéből céltudatos, kitartó munkával és takarékossgal gazdasági megerősödésünket szolgálni.

Ezzel kapcsolatban fontosnak tartom azt, hogy gazdasági és társadalmi szervezeteink fejtsenek ki élénk és állandó propagandát a takarékoság szellemének fejlesztésére és a pénzpocsékolás megakadályozására. Pld. ha valaki, mondjuk egy egyszerű munkás, ma takarékos, évek hosszú során át hihetetlen eredményeket érhet el, 40 évi munkaidőt, napi 100 lej bért véve alapul, munkájának értéke kb. másfélmillió lejt tesz ki, amiből kezdetben csak 10 lejt félretéve, 200–300 ezer lejt takaríthat meg, ami szép kis vagyonnak felel meg és a munkásból vénségére nem proletár, hanem megelégedett polgár lesz. Hát aki még valamit örököl is, vagy többet tud szerezni naponként száz lejnél, mennyivel többre viheti. Aki azonban minden nap csak egy lejjel költ el többet, mint a jövedelme, tönkremegy.

A kölcsön méreg, mely kis mértékben, szakértelemmel használva, orvosság lehet, de meggondolatlanul használva pusztulásra vezet.

Azt a pénzpocsékolást pedig, amit az utolsó nyolc évben különösen a mi népünk csinált, mindenképpen szabadulni akarván a pénztől s minden hazard akcióban részt vevén, pl. a márkavásárlások, a holland forint járvány, most a mások halálán való nyereszkedés, a kölcsönös biztosítás által stb. stb. mind olyan dolgok, melyeknek meg kell szünniök.

A takarékoság szellemének fejlesztésére és a könnyelmű kölcsönök kárának a nép között terjesztésére sokat tesznek a *községi hitelszövetkezetek*, amelyek a maguk körében minden egyes emberrel érintkezve, felvilágosító, példaadó és védő munkát végeznek. Ezért a községi hitelszövetkezetek támogatását feltétlenül kívánatosnak tartom és a Magyar Pártnak fel kellene hívnia a pénzüintézeteket, a gazdasági és társadalmi szervezeteket a szövetkezetek hathatós anyagi támogatására.

A bankok szokásos évi jótékonyági adományaisal kapcsolatban már a Bankszindikátus kebelében is indítvány tétett, hogy az összes bankok ily célu adományaiskat egyszerre egy összegben róják le egy központi szervhez, amely aztán azokat megfelelő célokra fordítaná. Így nagyobb eredményt lehetne elérni, mint szétforgácsolt erőkkkel s egyuttal a bankok is meg volnának kimélve a folytonos kéregetéstől, néha molesztálástól. A szász bankok ilyen célra évi tiszta nyereségüknek kb. 10%-át adják. Célirányos lenne, ha a magyar pénzüintézetek hasonló mértékü adományaiskat felerészben a helyi szükségletekre fordítanak, a másik felerészét pedig egy központi szervhez fizetnék be, amely aztán rendszeresen használná fel ezeket az összegeket a legsürgősebb és a legfontosabb célok megvalósítására.

Végül meghatározandó lenne az a mód, amiként egyes gazdasági kérdések a Magyar Párt kebelében tárgyalassanak és a nyilvánosság elé hozassanak. Anélkül, hogy valakit akciószabadságában korlátozni akarnék, szükségesnek tartom annak a megállapítását, hogy ha valakinek, vagy valamely testületnek a gazdasági étellel összefüggő indítványa, kérése vagy panasza van, azt hozza lehetőleg szervezeti uton az Elnökség tudomására, amely köteles azt, ha alkalmasnak találja, az indítványozó és szakértők bevonásával a megfelelő szakosztályban letárgyalni és a határozat alapján megfelelő intézkedéseket tenni s ha szükséges, az anyagi fedezetről is gondoskodni. Azt hiszem, hogy ezen indítványom mindnyájuk helyeslésével találkozik, mert nem tartom megengedhetőnek, hogyha valakinek valamely kívánsága merül fel a magyarság valamely csoportjával vagy intézményeivel szemben, azt direkt uton kezdje tárgyalni és ha a kívánság nem

teljesítetik, a nyilvánosság előtt támadások rendeztesenek közérdekű ügyekben. Javaslatom szerint az ilyen közérdekű kivánalmakat előbb meg kell tárgyalnia a magyarság egyetemét képviselő Magyar Pártnak a másik fél meghallgatásával és ha az indítvány helyesnek, a kiváncsalm méltányosnak találhatik, lehet a végrehajtásra gondolni. Kellő letárgyalás és jóakaratu megértés után minden viszálykodás nélkül el lehet intézni közérdekű dolgokat, mert meg vagyok győződve, hogy a. magyarság minden rétegében meg van a megértés a közös nagy célok iránt. A mi kisebbségi helyzetünkben pedig mindent kerülni kell, ami a magyarság egyes részeit szembe állítja, köztük viszálykodást szít, mert ez gyengíti és beteggé teszi szervezetünket.

Mindent meg kell tennünk, hogy egészséges és erőteljes gazdasági szervezetet teremtsünk. Mert amint csak ép testben van ép lélek, úgy csak egészséges és önálló gazdasági viszonyok között élő nép teremthet erőteljes szellemű és erkölcsű nemzeti kulturát.

Az előadottak alapján a következő határozati javaslatot terjesztem elő: mondja ki a nagygyűlés, hogy

1. feltétlenül szükségesnek tartja a magyar pénzintézetek, gazdasági és társadalmi szervezetek öntudatos együttműködését, egymásnak segítését; mert csak így remélhető, hogy a magyarság általános nagy céljai megvalósíthatók legyenek;

2. akinek közérdekű indítványa, kérése vagy panasza van, terjessze azt szervezeti uton a Magyar Párt Elnöksége elé, mely azt haladéktalanul megvizsgálja, letárgyalja az érdekelt szakosztályokkal és a tárgyalás eredményéhez képest az Elnökség minden hasznos és igazságos gondolat megvalósítását támogatni fogja;

3. felhívja az összes pénzintézeteket, gazdasági és társadalmi szervezeteket *a községi hitelszövetkezetek hathatós anyagi támogatására*, mint amelyek legalkalmasabbak közvetlen példával és tanáccsal a népet *takarékosságra* szoktatni és óvni könnyelmű adósságcsinálástól;

4. felhívja az összes pénzintézeteket, hogy a magyar nép jelenlegi nehéz gazdasági helyzetében, az elviselhetetlen köz-

terhek nyomása alatt nyujtsanak segítséget, ahol csak tehetik, különösen pedig a kölcsönkamatok leszállítása által; továbbá, hogy igyekezzenek hasznos befektetések, vagy konvertálás céljára hosszulejáratu olcsó kölcsönöket nyújtani, különösen a gazdáknak és iparosoknak és amennyiben a lej stabilizálása megengedi, külföldi kölcsönök közvetítését is vegyék programjukba;

5. felhívja az összes gazdasági és társadalmi szervezeteket, hogy fejtsenek ki élénk és állandó propagandát *a takarékoság szellemének fejlesztésére* és a nem jövedelmező adóságok kerülésére;

6. és végül hívja fel a Magyar Párt a pénzügyintézeteket, hogy az általános érdekü jótékonyági céloknak egyesült erővel eredményesebb megvalósíthatása végett *az évi tiszta nyereségüknek bizonyos százalékát* (a százszok példáját tartva szem előtt) *fizessék be a Bankszindikátushoz egy közös alapra*, ahonnan aztán egy központi bizottság javaslata és határozata alapján fognak felhasználtatni.

Dr. Ferenczy Zsigmond,

a M. P. titkára, Marosvásárhely:

1. Nemzeti létérdeknek tekinti a nagygyűlés, hogy a magyar gazdasági vállalatok, érdekközületek, nemzeti jellegűket őrizzék meg. A nemzeti jelleg elpalástolását erkölcsi fogyatékoságnak tekinti.

2. A magyar gazdasági vállalatok, érdekközületek és kulturális intézmények között szerves összefüggés és összeműködés hozandó létre.

3. A földmívelési szakoktatás, a földmívelés belterjessé tétele haladéktalanul beindítandó.

Ezáltal a falu fogyasztóképesége s így az ipari és kereskedelmi forgalom fokozandó.

Indokok:

Ad 1. Egyéni és társas gazdasági vállalataink, gazdasági érdekképviselőink nemzeti öntudatának meggyengülése, némely helyen teljes hiánya, felmérhetetlen anyagi és erkölcsi kárt okoz.

Gazdasági, kulturális és társadalmi életünk természetes létigényeinket szolgáló jelenségeinek lebonyolítása a burkolt és nyílt akadályok és támadások olyan sorozatának van ki-téve, mely az okozott anyagi káron kívül népünket elbátor-talanítja, erkölcsét aláássa, egyéneinket és közöleteinket te-hetetlenné teszi, gazdasági tönkrejutását sietteti és teljesen kiszolgáltatja a gazdasági desorganizáció és korrupció para-zitáinak. Sokan – s többnyire a tehetősebbek – a nyílt, tör-vényes és társadalmi védekezés helyett hátsó ajtókon, a ki-járások és vesztegetések útvesztőjében igyekeznek jogtalanul és oktalanul megtámadott érdekeiket megvédelmezni, míg a tömeg, melynek sem összeköttetése, sem pénze nincsen a ki-járásokhoz, kénytelen jogos érdekeinek védelmét feladni.

Ez a körülmény parancsolja, hogy népünknek bátorsá-gát, faji öntudatát állítsuk helyre; gondoskodjunk megfelelő társadalmi védelemről és óvjuk meg a jogellenes anyagi ki-szipolyozástól és lelki sanyargatástól.

Népünk összefogott erejének ezt a védelmét a leg-egyszerűbb falusi gazdára és a legkisebb városi iparosra éppen úgy ki kell terjesztenünk, mint a legnagyobb egyéni és társas vállalatra, kulturális és társadalmi intézményre. A legkisebbért és a legnagyobbért egyforma lendülettel kell sikraszállanunk.

A nemzeti öntudatnak ilyen megnyilvánulása a törvé-nyeknek tiszteletét jelenti és segít megóvni az állami, társa-dalmi és gazdasági rendet a korrupció alattomos felmor-zsolásától.

Ad 2. Gazdasági vállalataink között erőteljes vérkerin-gésnek tekinthető olyan szerves összefüggés és összeműködés, amely kisebbségi népünknek nemzeti jellegű gazdasági alap-jának volna tekinthető. Kisebb-nagyobb jelentőségű gazda-sági közöleteink elszigetelt érdekvédelmet fejtenek ki, jórészt más gazdasági csoportok érdekeinek figyelmen kívül hagyá-sával, alig számolva azzal, hogy a saját érdekeik merev, egy-oldalu védelme mellett, a társadalmi gazdálkodás rendjében természetesen összefüggő termelési ágak veszélyeztetnek, kó-ros tüneteket eredményeznek, válságot idéznek elő, amelynek hatása még a jobban védelmezett érdekközöleteket sem ki-méli meg.

Gazdasági életünk és szellemi kulturánk között pedig a gazdasági jellegű közületeknél még fellelhető laza kapcsolat sincs meg. Így nemzeti életünk annak a veszélynek van kitéve, hogy szellemi kulturánk kellő anyagi fedezet hiányában, anyagi kulturánk pedig megfelelő szellemi alátámasztás hiányában, nem üti meg a fejlődés kívánta mértéket, minek következtében lassú sorvadás emészti fel azokat a tárgyi és személyi tényezőket, amelyek a gazdasági és kulturális élet fejlődéséhez nélkülözhetetlen eszközül szolgálnak.

Sürgősen gondoskodnunk kell tehát arról, hogy anyagi és szellemi kulturánk egymásra kölcsönös hatással bíró és egymásnak létfeltételét képező tényezőit felszínre hozzuk és gyümölcsöző együttműködésre készítssük.

Ad 3: Minthogy a földmivesosztály népünknek 80%-át teszi ki és a földmivelés termelési rendszerünknek alapja; a földmivelés az anyagi és szellemi kultúra szempontjából a legelhanyagoltabb termelési ág, a földmivesosztály, az iparnak és kereskedelemnek a legnagyobb fogyasztó tömege, külön kiemelendőnek tartjuk a mezőgazdasági termelésnek az ipari termeléssel egyenlő vonalra emelését. Nevezetesen a mezőgazdasági termelésnek az ipari termeléssel legalább egyenlő mérvű mechanizálását. Mert a föld, munkaerő és munkaidő azok a termelési tényezők, amelyek együtt új javakat adnak, ezek szükségét fedeznek s új termelő tőkét formálnak.

Agrár államban a mezőgazdasági és ipari termelés *mechanizálásának* aránytalansága a gazdasági egyensúly felborulására vezet.

Csakis a faji tulajdonságok előnyeinek belterjes kihasználásával felépített gazdasági és kulturális rend képes az ország egyetemes kulturális és gazdasági rendjét konszolidációs munkájában hatékonyan támogatni.

Wendt Manó,
aradi kiküldött:

– Méltóságos Elnök Úr! Mélyen tisztelt Szakosztály! Úgy gondolom, hogy a gazdasági kérdések komplexumába tartozik a kisebbségi *nyugdíjasokkal* szemben követett eljárás is. Méltóztassék megbocsátani, én belátom, hogy a

Magyar Párt igen nagy küzdelmet fejtett ki és fejt ki, de szeretném, hogy a kisebbségi sajtóorgánumok, a parlamenti képviselők és szenátorok állandóan felszínen tartsák a nyugdíjasok sérelmeit és különösen azt, hogy a megszerkesztett nyugdíjtörvény rossz és hibás. Utalok annak kilencedik szakaszára, mely azt mondja ki, hogy a csatolt területeken talált nyugdajások ugyanazt a nyugdíjt kapják, amelyet a régebbi állam számfejtett, ha 1920 előtt 50–60 aranykorona volt a nyugdíj, ez az alapnyugdíj megmarad és átmegy 90–60 papirlejre. Rá akarok mutatni még egy tényre. A 12.112. számú pénzügyminiszteri rendelet elrendelte, hogy a nyugdíjasok szerény nyugdíjához, bizonyos szerény százalékot ad hozzá. Úgy osztották fel, hogy azok, akik 1922 előtt mentek nyugdíjba, tehát akiknél az alapnyugdíj nagyon kicsi, – mindössze 100–300 lej, – kapnak 15 százalékot. Azoknak nyugdíjához, akik 1925 előtt mentek nyugdíjba és alapnyugdíjuk 1500 lej, engedélyezett 30 százalékot. Ez egy olyan sérelmes eset, ami miatt már csak ezért az egyért is, a régenstanácsnak menesztenie kellett volna Brătianu V. miniszterelnököt. Mi megtettük Aradon a kötelességünket, magának a minisztertanácsnak bejelentettük ezt a lehetetlen igazságtalanságot, sőt én magam Brătianu Vintila miniszterelnök úrnak tettem jelentést arról, hogy utasítsa rendre a pénzügyminisztert, hogy ilyent ne kövessen el. Mi azonban kicsinyek vagyunk. De azt hiszem, hogyha ezt a szennyes ruhát sokszor szellőztetjük a sajtóban, a parlamentben és a szenátusban, valami hatása mégis volna. Legyen szabad példával illusztrálnom. Tudok egy 42 évig szolgált állomásfőnökről, akinek ötször-hatszor szedtük össze minden okmányát. Magam személyesen voltam Bukarestben s ott személyesen tapasztaltam meg a tízévi fáradozás gyümölcsét, azt tudniillik, hogy sok keserves fáradság után az akták újra elvesztek szörén-szálán. Azért mondtam el ezt a példát, hogy gondolkozóba ejtsek felőle és hogy megkérjem a kisebbségek vezetőit és parlamenti képviselőit, hogy méltóztassék a nyugdíjasok érdekében minél többször fölszólalni. Határozati javaslatot akarok előterjesztem. Mélyen tisztelt Szakosztály! A Bánságban és Erdélyben mintegy 32 ezer kisebbségi nyugdíjas él. Szeretném, ha ez a nagy tömeg belekapcsolódna a Magyar Párt életébe.

Minden nyugdíjasnak be kell látnia, akármilyen csekély nyugdíjat kap is, hogy ezt a nagy munkát ingyen nem lehet keresztülvinni. Szeretném, ha a Magyar Párt kebelében elhatároznák, hogy mondjuk, minden megye székhelyén egy szűkebb bizottság alakuljon, az határozza meg, hogy melyik ügyvédhez forduljon a nyugdíjas, ez segítsen a beadványok megszerkesztésében s ez terjessze fel a panaszokat a Magyar Párt központi nyugdíjbizottságának, vagy esetleg Willer József dr.-nak, hogy hatékonyan működjön közre a lehetetlen állapotok megszüntetésére. Legyen szabad még egy példát felhoznom. Én 38 évig voltam mozdonyvezető. Tizenöt évig szolgált mellettem egy fűtő. Józan, becsületes ember volt, de hát kiöregedett. Most nem régen betegeskedni kezdett. Elmentem hozzá és meglátogattam. János – mondtam neki, – téged elvisz az ördög. – Tudom kérem, tudom, – mondtotta, – de ha már nekem kijárta a nyugdíjat, szerezzé meg ennek a vénasszonynak is. Másfél évig szaladgáltam utána, amíg aztán megállapítottak neki 9.50 bani alapnyugdíjat. Egy másik eset. Dr. Feketéné: Az ura 32 évig szolgálta a vármegyét. Az özvegye 500 lej nyugdíjat kap. A nyugdíjtörvény biztosítja nyugdíjasokat afelől, hogy jár nekik nyugdíj, de sem a miniszternek nincsen szíve, sem másoknak nincs kulturérzéke és a vége az, hogy a nyugdíjasok nyomorognak.

Gyárfás Elemér, elnök:

Tisztelt Uraim! Ezeket a kérdéseket valamennyien jól ismerjük, hiszen a nyugdíjtörvény tárgyalása alkalmával Sándor József részletesen kifejtette ebből a szempontból a párt véleményét. Valamennyien tudjuk, hogy a nyugdíjasoknak rengeteg panaszuk van és bizonyára valamennyiünk érzéséhez szólott az, amit a felszólaló úr mondott. Mivel azonban ez a kérdés nem közgazdasági jellegű és így annak tárgyalása nem tartozik a szakosztály keretebe, méltóztassék úgy határozni, hogy a javaslatot a szakosztály pártolólág átteszi az elnöki tanácshoz.

Siklódi István,
Székelybethlenfalva:

– Az előadói javaslatnak minden pontjához hozzájárulok, csupán annak a bizonyos, az általános takarékosagra vonatkozó részét óhajtom kiegészíttetni. Az előadó úr a pénzüntézeteket kötelezni kívánja, hogy jövedelmük bizonyos részével járuljanak hozzá a Magyar Párt közös céljaihoz. Elfelejtett azonban az előadó úr arra hivatkozni, hogy a nép is erre törekedjék. Bátorkodom arra rámutatni, hogy a közbirtokossági érdekek a Székelyföldön...

Gyárfás Elemér elnök: Ez önálló pontot képez.

Siklódi: Azt hiszem nem igen lesz idő. Kívánatos volna, ha a szakosztály kimondaná, hogy a közbirtokosság jövedelmének egy részét tőkésítse. Azonban nem csak a közbirtokosok, hanem a magánbirtokosok is erkölcsileg kötelesek arra, hogy jövedelmük egyrészét, például felét tőkésítsék abból a célból, hogy ez a tőke a magyarság összeségének rendelkezésére álljon és ezzel is lehetővé tegyék a hitelnek nagyobb arányú nyújtását és a székely közgazdasági érdekek támogatását. Tehát erkölcsileg kötelezni kívánja a szakosztály a magyarságot, közöttük a közbirtokosságot is, hogy *jövedelmük felét tőkésítsék*, mély tőkésítés nem azt jelenti, hogy elvesz a pénz, hanem azt, hogy értékpapirokban és egyéb tőkésítési módozatokkal volna elhelyezendő.

Gyárfás Elemér elnök: A közbirtokossági kérdéssel foglalkozó pont hasonló témát fog tárgyalni. Méltóztassék hozzájárulni ahhoz, hogy e javaslatot megfontolás tárgyává téve, kérjük a közbirtokossági kérdés előadóját, hogy méltóztassék ezt a gondolatot is előadásába belekapcsolni.

Dr. Elekes Dénes,
Székelykeresztur:

– Hozzájárulok a beterjesztett határozati javaslatához, ki akarok azonban egy pontot ragadni abból, amely nagyon fontos és jelentőségteljes. A falusi hitelszövetkezetekre vonatkozó indítványa előadó úrnak az, hogy a népet ebben a tekintetben is takarékosagra kell szoktatni. A takarékoság módjára bátor vagyok konkrét javaslatot tenni és kérem annak elfogadását. Mint a Hitelszövetkezetek Szövetségének

igazgatósági tagja tudom, hogy a községi szövetkezetek, – számszerint kb. 300 – mintegy 320 millió lej kihelyezést eszközöltek. A falusi hitelszövetkezetek szervezete jó alap és a falusi emberek szívesen adják be oda pénzüket, kétes értékű magánkölcson elhelyezések helyett. A központnak azonban aránylag nincs meg az a lehetősége, amely szükséges volna egy ilyen nagy akcióhoz. Elgondolásom az, hogy a párt, a maga nagy beszervezettségével, keresse meg a nagyobb birtokosokat és a kiscgazdákat is és buzdítsa arra, hogy kisebb-nagyobb jegyzéseikkel – a falusi Hitelszövetkezetek Központi Szövetségét tőkegyűjtésükkel támogassák és erősítsék. A másik gondolatom Gyárfás szenátor úrnak ahhoz a megállapításához kapcsolódik, hogy a Banca Naționala nem segíti a magyar bankokat, ellenkezőleg gyilkos politikát folytat és szándékosan nem ad a magyar bankoknak megfelelő visszleszámitolási hitelt. Azt hiszem, az egész magyar bankkomplexumból ki lehetne ragadni a szövetkezetek tömegét és erre a célra lehetne bizonyos visszleszámitolási hitelt a Magyar Párt útján szerezni. A párt bizassék meg a *visszleszámitolási hitel szerzésével*, amelyet talán ezen a címen inkább fognak folyósítani, azonkívül pedig a párt keresse meg a magyar pénzüintézeteket abban az irányban, hogy a Központi Szövetség ügyét tegyék magukévá. Az előadó úr előadásának címe erre is vonatkozik, hiszen a szövetkezetek szabályzatának olyan kiegészítésére volna szükség, hogy azok, a gazdasági egyletek elé tornyosuló nehézségek miatt ne csak a hitel igényeket kielégítő, hanem gazdasági csoportosulások is legyenek, annál is inkább, mert hiszen a szövetkezetek keretén belül kulturális munka fejthető ki. Kérem javaslatom elfogadását.

Gyárfás Elemér elnök: Méltóztassék a javaslatot elfogadni. Tájékoztatásul megjegyzem, hogy a múlt évben küldöttségben voltunk a szövetkezeti visszleszámitolás ügyében és ebben a tekintetben igyekeztünk és igyekszünk mindent megtenni.

Dr. Leitner Mihály,

Déva:

– Az idő előrehaladott voltára való tekintettel engedjék meg, hogy csupán néhány megjegyzést tegyek, amely az öszszes pénzintézetekre és a kisebbségi pénzintézetekre általában vonatkozik. Egy óriási tévedésben vagyunk, uraim! A Magyar Pártban folyton beszélünk a kisebbségi intézetekről és nem teremtjük meg a kisebbségi intézeteket és nem ott beszélünk róluk. Nekünk mindig óhajaink vannak és beszélünk fogalmakról, amelyek nem is léteznek. Szerintem *ma kisebbségi intézetek nincsenek*. Vannak magyarul vezetett és magyarul adminisztrált intézeteink, de, méltóztassék ennek a súlyos kijelentésnek megértése céljából figyelembe venni, hogy milyenek voltak a kisebbségi pénzintézetek az impérium átvétele előtt. Méltóztassék visszagondolni arra, hogy a kisebbségi pénzintézet annyira tisztán kisebbségi célokat szolgált, annyira tisztán altruisztikus célokra alakult – mint például a Bodenkredit, vagy az Albina – s annyira kisebbségi volt, hogy amikor én egyszer tisztán kuriozitásból megkíséreltem egyik-másikuk részvényét megszerezni, az semmi körülmények között sem sikerült, mert statutumban volt megnehezítve és ki volt mondva annak a lehetőségnek a kizárása, hogy más nemzetiségű ember oda bejuthasson. Tisztelt Szakosztály! Falsum tehát, hogy mi jóhiszeműleg a sajtóban és a pártban folyton beszélünk magyar kisebbségi intézetekről. Ilyenek nincsenek. Ha volna, úgy ennek vezetői, részvényesei megállapodást kellene létesítsenek s azt mondanák, hogy az osztalékot, vagy nem veszik ki vagy legfeljebb négy-öt százalékos osztalékot csupán. Nagyon jól tudom, hogy régebben hogyan voltak ezek az intézetek körülbástyázva, hogy kulturcélokat, a saját nemzetiségük céljait szolgálják tőkéikkel. Ez nálunk nincs meg. Amíg nincs meg, addig beszélhetünk olyan magyar intézetekről, amelyek némi adományokat adnak a kultur és általános kisebbségi célokra és beszélhetünk olyanokról, amelyek még ez elől is elzárják páncélszekrényeiket. De magyar kisebbségi pénzintézetekről a mai napig nem beszélhetünk. Ezt nem is lehet tagadni s ezért volt helytelen a támadás a Brassói Lapokban, amely a magyar kisebbségi pénzintézeteket érte, hiszen ilyenek nin-

csenek is. Vannak nyereszkesedésre berendezett magyar intézetek, de egy kisebbségi intézet, – hogy ezt kimondjuk, mert ezt szabad nyilvánosság előtt tárgyalni, – amely speciálisan magyar kisebbségi intézet volna, nem létezik. Beszélhetünk róla nyíltan, hiszen senki sem veheti tőlünk zokon, ha a saját gazdasági erőinket a magunk kulturájának megerősítésére fordítjuk. Csak természetes, hogyha iskoláink létforrásai bedugultak, magunk kell megnyissuk a saját forrásainkat, hogy iskoláink és kulturintézményeink ne sorvadhassanak el. Ezt lehet a nyilvánosság előtt tárgyalni, mindaddig azonban, amíg akár egy, akár több ilyen intézet nem alakul, nem beszélhetünk *kisebbségi magyar intézetekről* és addig nem lehet senkit sem felelőssé tenni, legkevésbé lehet ezen csoportosulása Bankszindikátus elnökét felelősségre vonni; senkit nem lehet. Mert ilyen szerveink nincsenek. Gondolkozzunk azon, hogyan lehetne ezt megteremteni. Szeretem hinni azt, hogy meg lehet teremteni. Nagyon messze menne azonban, ha ezt itt ki akarnám fejteni. Azért azt mondom, fektessük a súlyt arra *a megteremtendő központra*, vagy akárminek is nevezzük. Talán ez lesz a magja, kiinduló pontja, amely köré azután néhány intézet csoportosulni fog s azután formaliter le kell tárgyalni azokkal az intézetekkel a főbb elveket, amelyek mellett magukat speciálisan magyar kisebbségi intézeteknek mondhatják.

Mélyen tisztelt Szakosztály! Addig, amíg ez nem lesz meg, nem lesz semmi!

Engedjenek meg azonban egy csekély kis észrevételt a hitelszövetkezetekre nézve. Ne nagyon várjunk arra, hogy pénzüintézeteink vagy hitelszövetkezeteink olcsó visszleszámitolási hiteleket kapjanak. Ez nagyon hosszadalmas út. Engedjék meg, hogy hivatkozzam arra, hogy mit csináltunk mi Déván a mi kis hitelszövetkezetünkkel. Észrevettük, hogy milyen nagy bűn azt elhanyagolni. Megvettünk nekik egy kis házat. Abba a helyzetbe juttattuk a szövetkezetet, hogy oda összpontosítsák a dalárdát, gazdakört, szövetkezetet és most már abban a helyzetben van, hogy olyan szépen bonyolítja le minden kunyorálás nélkül a tagok hiteligenyeit, hogy igazi örömöm van benne. Méltóztassék elhinni, ha minden tagozat, tagozati vezetőség erre súlyt fektet, kicsiny eszközök-

kel, kis betétekkel meg lehet az ügyet csinálni, az egész olcsó kölcsönakciót és valósággal magától megy minden. Ne várjunk kívülről jövő segítséget, fogadjuk el azt az egy elvet Brătianu Vintilától, hogy prin noi înșine, csináljuk meg mi magunk. Felhivom a tagozati vezetőket, fogjanak hozzá ehhez az ügghöz olyan erővel, amilyent megérdemel és amilyen munkát ezzel szemben fontosságánál fogva kötelesek is vagyunk megtenni.

Dr. Gyárfás Elemér:

– Azt kívánom csak megjegyezni, hogy sok tekintetben osztom az elhangzott értékes megállapításokat. Természetes dolog, hogy a múlt időkben, a magyar kormányzás alatt, amikor a magyarság közös érdekeinek védelmére és fölsegítésére más szervek voltak, a pénzüzetek nem voltak tudatában annak, hogy Erdélyben milyen nagy misszió vár rájuk. Sok tanulmány jelent meg egyidőben erről a kérdéstről s felpanaszolták, hogy az erdélyi pénzüzetek nincsenek tudatában nemzeti missziójuknak. Amikor ránszakadt az impériumváltás s a pénzüzetekre reánehedett a kötelességteljesítés, új kötelességek sulyosodtak rájuk, olyanok, amelyeket azelőtt a magyar állami szervek végeztek. Ez az utóbbi tíz év ébresztő volt abban az irányban, amelyet dr. Leitner Mihály úr kijelölt mindnyájunk számára. Az előadó úr javaslata és az összes felszólalások, amelyek elhangzottak, azt a célt szolgálták, hogy reámutassanak arra, hogy amely pénzüzet magyarnak óhajtja magát tekinteni, annak szoros összeköttetésben kell tartania magát a magyarság egész gazdasági és kulturális életével. Mert amint az impériumváltás első idejében, amely intézet magát magyarnak merte vallani, sulyos anyagi hátrányokat volt kénytelen elszenvednie, most már kezd abba az irányban haladni a dolog, hogy bizonyos szempontból még anyagilag is előnyös annak a becsületes megvallása, hogy az intézet magyar kisebbségi intézet, mert hiszen ezzel biztosítja a maga számára a magyar érdekekörök támogatását. Itt van a párt és a magyar közvélemény kezében a nagy fegyver, amely bizonyos erkölcsi kötelességeket tud rádiktálni egyes intézetekre azzal, hogy támogatja őket. Ebben az irányban azonban a közönség nevelése is szük-

séges, abban az irányban, ahogy például egy szász kispap nem lehet semmiféle százalékos előnyökkel elcsalogatni, hogy máshova forduljon pénzügyeivel, mint a saját intézetéhez. Kötelességünk tehát népünket fokozatosan ránevelni erre a magatartásra, mert ahogyan a pénzintézetek megérdemlik a kritikát, úgy megérdemli a közönség is.

Kövér Gusztáv,
Nagyvárad:

Az előttem szóló bizottsági tag úr előadásával kapcsolatban óhajtok egy pontot a határozati javaslatához hozzátartozni. Elismerem ugyan, hogy kifejezetten magyar nemzetiségű intézeteink nincsenek, de viszont tudjuk, hogy vannak magyar bankok, amelyek magyar tőkés részvényjegyzéseiből alakultak és amelyet magyar igazgatók vezetnek. Az impériumváltás leelején, amint tudjuk, a bankok igazgatóságába számos román igazgatósági tagot vettek be, akik akkor a kijárást intézték el. Ezt valósággal követelték akkor és senki sem volt ellene kifogása. De újabb időben különféle indokokkal és különféle céllal, a magyar pénzintézetek igazgatósági tagjai közé olyan nagy számmal vettek és vesznek be más nemzetiségű tagokat, hogy magyar tőkével dolgozó pénzintézetekben, magyar tőkével összehozott bankokban ötven százalékban is román igazgatósági tagok vannak. A Magyar Párt gyűlése meg kell bélyegezze a magyar bankoknak ezt az eljárását. Indítványozom, mondja ki a Magyar Párt nagygyűlése, hogy a magukat magyar bankoknak nevező intézetek azon politikáját, amellyel olyan arányban vesznek be román igazgatósági tagokat, amely az egész magyar közönségre nézve megalázó, mélyen eliteli.

Dr. Szász Ferenc,
Kolozsvár:

Ehhez a kérdéshez csak egészen röviden kívánok hozzászólni, három szóban összegezve az eddig elmondottakat: *folytassanak a magyar bankok őszinte nemzeti politikát!*

Balogh Elek

előadó:

– Méltóztassék megengedni, hogy röviden válaszoljak Leitner ügyvéd úr felszólalására. Nem írom alá azt a kijelentést, hogy magyar pénzüzetek nincsenek, hiszen a Bankszindikátus kötelékébe kimondottan azok az intézetek léptek be, amelyek magukat magyar pénzüzeteknek vallják. Ahelyett, hogy ezt a szép intézményt így elítélnék, igyekezzünk a mozgalmat tovább is kiterjeszteni. Ha nem is látszik úgy a működésük mint a szász, vagy román bankoknak, az azért van, mivel kényszerítve voltak a nacionalizálásra például a működési engedélyek szerzésénél, amelyek valóságos kálváriajárások voltak és amelyek mindegyikénél külön-külön és különbnél különb felvételeket kaptak. Kevés intézet tudott menekülni attól, hogy igazgatósági tagjai sorába ne vegyenek be románokat, s még mindig óvakodni kell attól, hogy megmutassak azt, hogy milyen irányban dolgoznak, Sokan vannak, akik tudják, hogy a magyar bankok igenis munkálkodnak a magyar kulturális érdekek mellett, csak ezt nem tehet olyan széles körben publikálni. Ha nem tudnak olyan működést kifejteni, mint amilyent például az Albina kifejtett, amely főképen magyar birtokok megvásárlására adott olcsó kölcsönöket, az onnan is van, hogy ma nem lehet magyar gazdának birtokvásárlásra gondolnia, hiszen ez esetben újból elveszik tőle a földet. Az Albina iparosoknak is adott segílyt és ez ma is megtörténik. Nem is méltóztatik talán elhinni hogy iskolákra és kulturcélokra mennyit adnak a magyar bankok, én azonban tudok róla és azok, akik tudnak róla, igazat adnak nekem. Ha olyan eredményt még nem tudtak elérni amilyent megkívánunk, ennek rajtunk kívül fekvő okai vannak. Biztosíthatom Önöket, hogy a Bankszindikátus mindent meg fog tenni ebben az irányban. A hitelszövetkezetek nagyfontosságúak, de a magyar bankokat nem pótolhatják. A hitelszövetkezetek minden esetre segítségére vannak a községeknek, a pénzüzeteknek azonban egyéb hivatásuk is van Nem szabad úgy szembe állítani a kérdést, hogy támogassuk a szövetkezeteket és ne a bankokat. Mindeniket támogatni keli. Én úgy tudom, hogy a bankokban meg van az akarat és

ha eddig még nem tudták a kívánt eredményt elérni, úgy ez akaratukon kívüli okokon mulik.

A Szakosztály az előadó javaslatait Dr. Elekes Dénes és Kövér Gusztáv kiegészítő indítványával együtt elfogadja.